

ПРАВОВЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЛЯ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Богдан ІГНАТЬО

*адвокат, аспірант кафедри конституційного права та
порівняльного правознавства юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

З часу сільськогосподарської революції, з якою вчені філософії та історії пов'язують виникнення осідлого способу життя людства, неминучою ознакою такого стилю життя стала здатність людини створювати інфраструктуру. Це зокрема виявлялося в потребі постійного перебування громад на певній території в цілях самозабезпечення, а отже й невідвратної зміни навколишнього середовища. Відтоді, зміна людиною середовища свого перебування нині й завжди залишається життєвою необхідністю – чи то в цілях виживання, чи то в цілях власного комфорту. Такі винаходи людства як дороги, іригаційні системи, міста, держава, тощо, нині в науці узагальнено введенням поняття «інфраструктура», яка уособлює певні матеріальні та нематеріальні взаємопов'язані системи.

З часу повномасштабного вторгнення північного сусіда на територію України перед українським народом та владою гостро постало питання порятунку людей та промисловості від загроз війни. Якщо ми поглянемо на карту промисловості України до 2014 року, то збагнемо зосередження промисловості здебільшого у східних регіонах країни. Накладення карти залізничних шляхів це тільки підтверджує.

Відтак у 2022 році українським урядом впроваджують кроки з переміщення населення та промисловості здебільшого до західних областей України. Кабінет Міністрів України постановою від 18.03.2022 №314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» запроваджує ряд регуляторних заходів, які повинні сприяти перенесенню виробничих потужностей бізнесу із східних регіонів України. До процесу залучаються майже усі міністерства, а бізнесу максимально спрощуються адміністративні реєстраційні процедури¹. Об'єктивні

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 №314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану». URL (станом на 28.03.2025): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>

кроки влади через запроваджені правила зводяться до максимального сприяння перенесенню виробничих потужностей бізнесу на нові території, що пов'язується як із вирішенням питань самої логістики, так і забезпеченням можливостей розташування працівників із сім'ями, енергозабезпечення виробництв, створення безпечних під час воєнного стану умов роботи.

Кроки й заходи до релокації бізнесу за своїми ознаками нагадують відомий інститут індустріальних парків, метою якого є розвиток окремих територій. Як зазначає Галасюк В.В., ознаками індустріальних парків як спеціальних промислових територій, як правило є підготовлена інженерно-транспортна інфраструктура, набір необхідних сервісів, спрощені регуляторні процедури та пакет стимулів для виробничих та науково-дослідних підприємств. Це механізм індустріалізації, залучення інвестицій, збільшення зайнятості населення, збалансованого регіонального розвитку, підтримки місцевих виробників, сприяння малому та середньому підприємництву. Дослідник зазначає, що усвідомлення ролі держави в розбудові індустріальних парків поступово змінювалось з пасивної – простого надання інфраструктури, на активну – надання різноманітних стимулів та преференцій учасникам індустріальних парків на місцевому і загальнонаціональному рівнях².

Закон України «Про індустріальні парки» визначає індустріальний (промисловий) парк як це облаштовану інфраструктурою територію, у межах якої учасники можуть здійснювати господарську, науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації і електронних комунікацій у межах індустріального парку. Закон приділяє чимало уваги значенню інфраструктурного забезпечення задля реалізації ідей діяльності індустріальних парків, зокрема щодо наявності інженерно-транспортної, логістичної, ринкової, енергетичної та екологічної інфраструктури³.

Ми вбачаємо істотну схожість між сучасними процедурами регулювання релокації бізнесу та утворенням індустріальних парків, проте ці процеси мають свої відмінності:

На відміну від створення індустріальних парків релокація бізнесу вирізняється у відсутності достатнього часу для перенесення виробництв. Ні держава, ні бізнес ніколи не має достатньо часу «запланувати» і достатньо підготувати релокацію бізнесу;

² В.В.Галасюк. (2018) Індустріальні парки: світовий досвід та перспективи створення в Україні. Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. – Том 28. – № 1. – С. 40-50. URL (станом на 28.03.2025): <http://dspace.wnu.edu.ua/handle/316497/33691>

³ Закон України «Про індустріальні парки». URL (станом на 28.03.2025): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>

Релокація бізнесу має ширші аніж утворення індустріального парку потреби, адже окрім розвитку окремої місцевості в цілях енергозабезпечення та логістики, переміщення бізнесу вимагає вирішення питань забезпечення гідних умов існування працівників. Про це свідчить і прийняття Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»⁴;

Внаслідок релокації повинні усуватися чи істотно зменшуватися її причини. Якщо у випадку з утворенням індустріальних парків переслідується мета розвитку певної місцевості, то метою релокації є збереження вже існуючої промисловості, її порятунком, а відтак релокація є способом убезпечення виробництва від загроз війни чи інших критичних чинників.

Отже, як з часу заснування постійних поселень, так і в критичних умовах воєнного стану, будь-яке освоєння нової території як індивідом, так і бізнесом, потребує інфраструктурної спроможності. За визначенням Ліпкана В.А. інфраструктурна спроможність це здатність системи національної інфраструктури отримувати та використовувати в інфраструктурному середовищі / межах інфраструктурного ландшафту життєво важливі ресурси, необхідні для створення гарантованих і сприятливих умов реалізації стратегії державної інфраструктурної політики⁵. В контексті мови про релокацію бізнесу в умовах воєнного стану ми вважаємо, що під інфраструктурною спроможністю тут слід розуміти наявність умов, матеріальних та організаційних можливостей, властивостей, здатних та сприятливих для розміщення на окремих територіях виробничих підприємств без шкоди для їх нормального функціонування.

Ми вважаємо, що завданням правового регулювання релокації бізнесу в умовах воєнного стану повинно стати введення у вжиток в нормативно-правових актах поняття «інфраструктурної спроможності», її критеріїв, шляхів досягнення та суб'єктного складу. В умовах невизначеності буде корисним мати своєрідну дорожню карту щодо кроків, які б мінімізували негативні наслідки та виклики для перенесення виробництва, а то й взагалі унеможливлювали б їх втрату.

⁴ Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». URL (станом на 28.03.2025): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

⁵ В.А.Ліпкан. (2023). Стратегія державної інфраструктурної політики України. Словник. Київ, с. 102.